

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 1053/08

לפני: כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט י' אלרון

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשה לביטול דחיית ערעור לפי סעיף 208א לחוק סדר
הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982

תאריך הישיבה: י' בניסן התשע"ט (15.04.2019)

בשם המבקש: עו"ד מנחם רובינשטיין; עו"ד מורן סעדון

בשם המשיבה: עו"ד הדר פרנקל

פסק-דין

השופט י' אלרון:

1. לפנינו בקשה לביטול פסק דינו של בית משפט זה (השופטות א' פרוקצ'יה ו-ע' ארבל והשופט, כתוארו אז, ח' מלצר) מיום 5.10.2009, בגדרו נדחה ערעורו של המבקש על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע בתפ"ח 1032/04 מיום 17.5.2007 ומיום 31.12.2007, בהתאמה, וזאת לאחר שלא התייצב לדין בערעור.

בדיעבד הסתבר כי המבקש נמלט מישראל במועד כלשהו עובר לשמיעת הערעור.

בתאריך 8.6.2018 שב המבקש לישראל והתייצב לריצוי עונשו – ומספר חודשים לאחר מכן הגיש את הבקשה שלפנינו.

רקע והליכים קודמים

2. נגד המבקש הוגש כתב אישום המייחס לו עבירת אינוס לפי סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין), ועבירת איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין.

3. על פי המתואר בכתב האישום, בין המבקש והמתלוננת התקיים "קשר רומנטי", אותו סיימה המתלוננת לאחר שהכירה אדם אחר.

לאחר סיום הקשר, התקשר המבקש למתלוננת בשעת לילה מאוחרת, ובמהלך שיחתם הטיח בפניה כי "כמו שפגעת בי את תפגעי כמוני, אם את לא איתי אני לא יודע מה יהיה יקרה", ודרש כי תיפגש עימו. המתלוננת סירבה לדרישתו, וביקשה כי לא ייצור עימה קשר פעם נוספת.

למחרת, התקשר המבקש למתלוננת בשנית ואיים עליה באומרו כי לא יסלח לה על כך שעזבה אותו וכי הוא "יחזיר לה באותה מידה", כלשון כתב האישום. משדרש שוב כי השניים ייפגשו, סירבה המתלוננת וציינה כי עליה ללכת לאירוע משפחתי ומשכך ממילא אין ביכולתה להיפגש עימו.

עוד באותו יום התקשר המבקש למתלוננת פעם נוספת בשעה שהייתה באירוע המשפחתי האמור. המבקש דרש מהמתלוננת להיפגש עימו, והודיע לה כי הוא נמצא מחוץ לאולם האירועים בו שהתה.

המתלוננת יצאה לעברו של המבקש, סירבה להיכנס לרכבו וביקשה כי יצא מהרכב.

המבקש יצא מרכבו, תפס את ידה של המתלוננת ולקח אותה לכיוון המושב הקדמי שלצד מושב הנהג. המתלוננת השתחררה מאחיזתו והתרחקה ממנו, ובתגובה אמר המבקש כי מוטב לה שתיכנס לרכב בכוחות עצמה מאשר שיכניסה בכוחות עצמו.

המתלוננת סירבה, דחפה מעליה את המבקש והלכה חזרה לכיוון אולם האירועים.

המבקש שב לרכבו ודרש פעם נוספת כי תיכנס לרכב על מנת שיוכלו לשוחח. משסירבה, איים עליה המבקש כי "אם לא תכנס לרכב, יהיה יותר גרוע", כלשון כתב האישום, ודרש ממנה ללכת למקום סמוך, בהמשך הכביש בו ממוקם אולם האירועים, על מנת שישוחח עימה מחוץ לרכב.

משהגיעה המתלוננת למקום, שב ודרש המבקש כי תיכנס לרכב. המתלוננת עמדה על סירובה, ובתגובה המבקש פתח את דלת המושב האחורי, דחף אותה לרכבו ונסע מהמקום במהירות.

בחלוף מספר דקות, עצר המבקש את רכבו ונכנס למושב האחורי על מנת לשוחח עם המתלוננת.

בהמשך, הציע המבקש למתלוננת כי תעבור למושב הקדמי על מנת שימשיכו בשיחתם. משעברה המתלוננת למושב הקדמי, הוריד המבקש את משענת המושב כך שהייתה מאוזנת, דחף אותה לאחור, נשכב עליה, והחל לנשקה על שפתייה.

המתלוננת ניסתה לקום מהמושב, אולם המבקש תפס בידיה, ואמר שכל רצונו הוא שהיא "תלטף אותו ותראה לו שהיא אוהבת אותו", כלשון כתב האישום.

בשלב זה המבקש החל לנשק את המתלוננת בפניה, בצווארה ובחזה, הוריד את מכנסיה ותחתוניה והכניס את אצבעו לאיבר מינה חרף התנגדותה ובקשתה שיחדל ממעשיו.

בהמשך, הוריד המבקש את מכנסיו וניסה להחדיר את איבר מינו לאיבר מינה. המתלוננת התנגדה וניסתה לנוע על מנת שלא יצליח במעשיו, והתחננה כי יחדל ממעשיו. בתגובה, אמר המבקש למתלוננת כי "אם תחבק אותו לא יעשה את זה".

אולם, משחיבקה אותו המתלוננת החדיר המבקש את איבר מינו לאיבר מינה תוך שהחזיק בידיה על מנת למנוע את התנגדותה, וגרם לה לכאב ולדימום. המבקש "סתם את פיה של המתלוננת", אמר לה שעליה לא לצעוק, והמשיך במעשיו עד שבא על סיפוקו המיני.

בהמשך, התיר המבקש למתלוננת להתלבש ודרש ממנה שתנתק את הקשר שזו ניהלה כאמור עם האדם האחר אותו הכירה.

4. בית המשפט המחוזי הרשיע את המבקש, לאחר שמיעת ראיות, בעבירת האונס, וזיכה אותו מעבירת האיומים.

בהכרעת דינו, הדגיש בית המשפט כי המבקש הודה במסגרת עדותו בפניו כי החדיר את איבר מינו לאיבר מינה של המתלוננת, וכי בהודעתו במסגרת חקירתו במשטרה הודה אף שהחדיר את אצבעו לאיבר מינה – אם כי טען שחדל ממעשיו מיד כאשר המתלוננת ביקשה זאת.

נוכח גרסאותיהם הסותרות של המבקש והמתלוננת באשר להסכמתה למעשים, קבע בית המשפט המחוזי כי "המתלוננת מסרה גרסה מהימנה", אשר עדיפה על גרסתו של המבקש שלפיה ביצע את המעשים בהסכמתה.

עוד נקבע כי "העובדות שתיארה מצטרפות לתמונה שלמה ובהירה, לפיה הנאשם [המבקש – י' א'] הגיע למקום האירוע מתוך כוונה ברורה לחלל את תומתה. הוא בעל אותה בכוח, בהתעלמו מהתנגדותה הפיזית והמילולית. הוא לא השלים עם רצונה להיפרד הימנו וביקש להטביע בגופה את חותמו, לבל תינשא לאיש, כך על פי ערכי המסורת עליה השניים גודלו וחונכו" – מסורת בני הקווקז.

אשר לעבירת האיומים, קבע בית המשפט המחוזי כי "לא ניתן לשלול לחלוטין את פרשנותו של הנאשם [המבקש – י' א'] לדבריו, המוציאה אותם מכלל איום של ממש", לפיה "ישיב לה כגמולה וכשם שהיא נפגשה עם בחורים, כך אף הוא יעשה", וכי מכל מקום ניתן לראות באיום "כחלק בלתי נפרד ממעשה האינוס בו הורשע". משכך, זיכה בית המשפט את המבקש מעבירה זו.

5. בגזר דינו, עמד בית המשפט המחוזי על חומרת מעשיו של המבקש, ובפרט על כך שידע ש"פגיעתו במתלוננת לא הייתה רק במישור הפיזי, ביצוע המעשה, אלא – ובעיקר, בכבודה וברגשותיה, בידיעה, כי למעשהו השלכות מרחיקות לכת על חייה וגורלה של המתלוננת".

מנגד, נשקלו לקולא נסיבותיו האישיות של המבקש, ובכלל זה גילו הצעיר; עברו הפלילי "שאינו מכביד"; ואורח החיים התקין שניהל.

משכך, השית בית המשפט על המבקש עונשים של 4 שנות מאסר בפועל; 12 חודשי מאסר על תנאי לבל יעבור עבירות מסוג "פשע" או עבירות מין כלשהן למשך 3 שנים; ופיצוי למתלוננת על סך 25,000 ש"ח.

6. המבקש ערער לבית משפט זה על הרשעתו ועל חומרת העונש שנגזר עליו – אולם לא התייצב לדיון בערעור שנקבע ליום 21.5.2009.

במהלך הישיבה שנקבעה לדיון בערעור, שהתקיימה בהעדרו, התברר כי המבקש לא התייצב לריצוי עונשו ובא-כוחו לא ידע היכן הוא שוהה.

בית המשפט קבע בהחלטתו מאותו יום כי "הערעור יותלה למשך שלושה חודשים", וכי אם המבקש לא יתייצב בתוך פרק זמן זה יידחה ערעורו לפי הוראות סעיף 208 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי).

7. קרוב ל-4 חודשים לאחר מועד החלטה זו, ביום 13.9.2009, הודיע בא-כוח המבקש כי לא איתר את המערער וכי פניותיו לבני משפחתו לא העלו דבר, וביקש כי תינתן אורכה של 60 יום וכי אם הלה לא יתייצב לריצוי עונשו עד תום תקופה זו ימחק הערעור.

8. בפסק דינו של בית משפט זה מיום 5.10.2009, דחה בית המשפט את בקשתו של בא-כוח המבקש לארכה ודחה את הערעור בשל אי-התייצבותו של המבקש.

עיקרי טענות הצדדים

9. בחלוף קרוב לעשור, ביום 11.12.2018, הגיש המבקש "בקשה לקבלת היתר להגשת ערעור", בגדרה צוין כי שב לישראל והתייצב לריצוי עונשו בתאריך 8.6.2018.

בבקשה נטען כי המבקש נמלט מהארץ ולא התייצב לריצוי עונשו מאחר ש"נרדף ואוים" על ידי חלק מבני משפחתה של המתלוננת ו"חש סכנה לחייו" – וכי מאחר ש"השתכנע כי שוב אין נשקפת לחייו סכנה", כלשונו, שב לארץ לריצוי עונשו.

עוד נטען, כי "סיכויי הערעור לכשעצמו טובים בהחלט", וכי ב"נסיבות יוצאות דופן אלו", כהגדרתו, יש לבטל את פסק הדין שהתקבל בערעור ולהורות על שמיעת הערעור לגופו.

10. במעמד הדיון לפנינו הוסיף בא-כוח המערער וטען כי בני משפחתה של המתלוננת איימו עליו שיפגעו בו אף בין כותלי בית הסוהר.

אשר לסיכויי הערעור, טען בא-כוח המערער לפנינו כי הערעור אינו מופנה נגד קביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי, אלא נגד מסקנותיו כי מעשיו של המבקש לא נעשו בהסכמת המתלוננת.

11. באי-כוח המשיבה מתנגדים לבקשה.

בתגובת המשיבה נטען כי המבקש לא הצביע על ראיות כלשהן התומכות בטענתו כי נמלט בשל חשש לחייו, וכי אם אכן חש מאוים היה עליו לעדכן את בית המשפט על כך באמצעות בא-כוחו או בני משפחתו. משכך, נטען כי טענותיו הינן "בגדר תירוץ כוזב להימלטותו מן הדין במשך שנים כה רבות".

עוד נטען כי המבקש לא נימק בבקשתו כיצד בקשה זו עומדת בתנאי סעיף 208א לחוק סדר הדין הפלילי, לקיומו של עיוות דין כתוצאה מדחיית ערעורו, וזאת בין היתר מאחר שסיכויי הערעור נמוכים.

בכלל זה נטען כי הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מנומקת ומבוססת על ממצאי עובדה ומהימנות, אשר להם תימוכין רבים; וכי עונשו של המבקש אינו חמור ביחס למדיניות הענישה הנוהגת בגין מעשים דומים.

לבסוף נטען כי "יש ליתן משקל מוגבר" לזכותה של נפגעת העבירה לשיקומה לאחר זמן כה רב שחלף ממועד האירועים שתוארו לעיל ועד היום, ולהימנע מפתיחת ההליך מחדש בנסיבות שבהן המבקש "וויתר, במעשיו ובמחדליו, על קיום הערעור במועד".

דיון והכרעה

12. לאחר שעיינו בבקשה ובנספחיה, ולאחר ששמענו את טיעוני הצדדים בדיון שהתקיים לפנינו, אנו סבורים כי דין הבקשה להידחות.

13. סעיף 208א לחוק סדר הדין הפלילי קובע באילו תנאים בית המשפט יבטל את החלטתו על דחיית ערעור בשל אי-התייצבותו של נאשם לדיון:

208א. (א) נדחה ערעורו של נאשם בשל אי-התייצבותו יבטל בית המשפט את ההחלטה על דחיית הערעור וישמע את הערעור אם נוכח, על פי בקשת המערער, כי היתה סיבה מוצדקת לאי

התייצבות המערער או אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין.

(ב) בקשה לפי סעיף זה תוגש תוך חמישה עשר ימים מיום שהחלטת הדחיה הודעה למערער או תוך מועד מאוחר יותר שהסכים לו בית המשפט.

14. סעיף זה מאזן בין עקרון סופיות הדיון לבין הגנה על "העיקרון המנחה בהליכים פלייליים [...] כי דיון יתקיים בנוכחות הנאשם" (ע"פ 1903/99 חסין נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (7.4.2008) (להלן: עניין חסין)).

הוראות הסעיף מבטאות את האיזון הראוי בעיני המחוקק בין שני עקרונות מתחרים אלו, וזאת באמצעות קביעת סד זמנים קצר יחסית להגשת הבקשה לביטול החלטה הדוחה ערעור בשל אי-התייצבות; וכן על ידי קביעת שתי חלופות מצומצמות אשר בהתקיים אחת מהן תבוטל ההחלטה: האחת, כי "היתה סיבה מוצדקת" לאי-התייצבות לדיון, והשנייה, כי "הדבר דרוש למנוע עיוות דין".

אמנם, סד הזמנים שנקבע בחוק נתון לשיקול דעתו של בית המשפט, אולם נוכח חשיבותו של עקרון סופיות הדיון, נקבע כי אין לחרוג מהמועדים שנקבעו בו אלא אם קיים "טעם ממשי" לעיכוב בהגשת הבקשה, או "חשש ממשי" לקיומו של עיוות דין.

בבחינת הצדקותיו של המבקש לאי-התייצבותו בערעור, על המבקש מוטל נטל כבד להראות כי הצדקותיו הנטענות מטות את הכף לטובת ביטול החלטה – וזאת בשים לב לכך ש"היה לו יומו בערכאה הדיונית", ולמשקל המשמעותי שיש לייחס לעקרון סופיות הדיון.

אשר לחשש לקיומו של עיוות דין, נקבע כי יש לבחון אם קיים חשש ממשי המבוסס על "תשתית איתנה" להרשעת שווא. לצורך כך, יש הגורסים כי על בית המשפט אף לערוך מעין "עיון ערעורי לכאוריי", לבחינת סיכויי הערעור (עניין חסין, פסקאות 5-7 לפסק דינו של השופט א' א' לוי, וכן פסקה ד(3) לפסק דינו של השופט א' רובינשטיין).

15. בענייננו, נטען כאמור כי אי-התייצבותו של המבקש לדיון בערעור מוצדקת לנוכח החשש לחייו, אשר נבע מאיומים שהושמעו כלפיו מצד בני משפחתה של המתלוננת.

אולם, המבקש לא תמך טענה זו בראיות כלשהן. לטעמי, טענה זו אף אינה מסתברת נוכח העובדה שהמבקש לא עדכן את בא-כוחו בכך שהושמעו כלפיו איומים, ואף בני משפחתו לא עדכנו על כך כאשר נשאלו על מקום הימצאו.

איני סבור כי יש בטענתו של המבקש כדי להטות את הכף לביטול ההחלטה לדחות את ערעורו. משכך, בנסיבות אלה, אין מקום להיעתר לבקשה אלא אם קיים כאמור "חשש ממשי" לעיוות דינו של המבקש.

16. משעיינתי בפסק דינו של בית המשפט המחוזי ובטענות המבקש בערעור, אני סבור כי סיכויי הערעור קלושים. ממילא, לטעמי לא מתקיים חשש ממשי לעיוות דינו אם לא תבוטל ההחלטה לדחות את ערעורו.

טענתו העיקרית של המבקש בערעור על הכרעת הדין היא כי נפלו פגמים בגרסת המתלוננת, ויש להעדיף את גרסתו שלפיה המעשים בוצעו בהסכמתה.

כמפורט בערעור, לטענת המבקש "האירוע המדובר לא היה שונה מפעמים רבות וקודמות בהן התבודדו בני הזוג ברכב, וקיימו יחסים אינטימיים כמעט מלאים", אם כי באותו אירוע "על רקע סערת רגשות הדדית, נסחפו בני הזוג וקיימו יחסים מלאים".

עוד נטען בערעור כי "מיד לאחר החדירה, הבינה המתלוננת כי ביצעה אקט אשר עתיד להשפיע על כל המשך חייה" ועל כן, כלשונו, החליטה "לספר בפני המשפחה כי יחסי המין לא בוצעו בהסכמה".

לחילופין, טען המבקש כי יש להקל בעונשו וזאת לנוכח נסיבותיו האישיות, ובכלל זה גילו הצעיר, עברו הפלילי "הדל" ו"אורח החיים התקין, הנורמטיבי וההגון אותו הוא מנהל כל חייו", כהגדרתו.

17. עינינו הרואות כי טענתו העיקרית של המבקש עוסקת כל כולה בממצאי עובדה ומהימנות שקבע בית המשפט המחוזי.

כידוע, ערכאת הערעור תיטה שלא להתערב בקביעות מסוג זה שהתקבלו על ידי הערכאה הדיונית – וממילא סיכויי הערעור על הכרעת הדין נמוכים (ראו למשל: ע"פ 2163/17 גברילוב נ' מדינת ישראל (21.3.2018)).

18. יתירה מזאת, הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מנומקת ומפורטת, ומבוססת על עדותה של המתלוננת, אשר נמצאה מהימנה, ונתמכה בעדויותיהם של עדי התביעה ואף בגרסתו של המבקש, מהם עלה כי המתלוננת הייתה נסערת לאחר האירוע – באופן שמהווה חיזוק לגרסתה.

19. חיזוק משמעותי נוסף לכך שהמבקש היה מודע היטב לחומרת מעשיו קיים בתיעוד העימות שנערך בינו לבין המתלוננת, כפי שתואר בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי:

“העימות שנערך בין בני הזוג, שלושה ימים לאחר האירוע, אינו מותיר ספק בשאלת אשמתו של הנאשם בעבירת האינוס המיוחסת לו. הנאשם בכה והתחנן בפני המתלוננת שתסלח לו. [...] הנאשם [המבקש – י' א'] ביקש את חמלתה והיא התריסה כלפיו 'אתה ריחמת עלי?' על כך השיב: 'נכון, לא ריחמתי עלייך'” (ההדגשה הוספה – י' א').

20. למול ממצאים אלו, לטעמי המבקש לא הציג בבקשתו תשתית מבססת חשש ממשי לכך שנפל פגם בהכרעת בית המשפט המחוזי, ולכך שהרשעתו של המבקש היא בגדר הרשעת שווא.

ממילא איני סבור כי קיים חשש ממשי לכך שנגרם למבקש עיוות דין כתוצאה מדחיית ערעורו על הכרעת הדין.

21. אף טענתו של המבקש כי עונשו חמור יתר על המידה אינה מקימה בעיניי חשש ממשי לעיוות דין.

כידוע, אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בחומרת העונש שקבעה הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים שבהם נפלה טעות מהותית ובולטת בגזר הדין, או כאשר העונש שהוטל חורג באופן קיצוני מהענישה המקובלת במקרים דומים (ראו למשל: ע”פ 2433/18 פלוני נ’ מדינת ישראל (2.12.2018)).

על פני הדברים, אני סבור כי עונשו של המבקש אינו חמור כלל ועיקר, וקל וחומר כי אין בעונשו כדי לבסס חשש ממשי לעיוות דינו.

כעולה מפסק דינו של בית המשפט המחוזי, המבקש פגע בגופה ובנפשה של המתלוננת בכוונה תחילה כנקמה על כך שהחליטה לסיים את הקשר עימו; וייתכן אף במטרה לגרום לכך שלא תנהל מערכת יחסים עם אחרים מלבדו.

22. בשולי הדברים, ואף למעלה מן הצורך, אעיר כי המבקש הגיש את הבקשה שלפנינו בחלוף כמעט עשור ממועד מתן פסק הדין, ולמעלה מארבעה חודשים לאחר ששב לארץ והחל לרצות את עונשו.

אף אם ניתן היה לקבל את טענתו כי נבצר ממנו להגיע לדיון בערעור בשל החשש לחייו, הרי שלא ברור מדוע המבקש לא הגיש את בקשתו עם שובו ארצה – והתמהמה חודשים מספר בהגשת בקשתו.

23. אשר על כן, אציע לחבריי לדחות את הבקשה.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה לפסק דינו של חברי השופט י' אלרון.

אכן, לא זו בלבד שדחיית הבקשה אינה גורמת לעיוות דין, אלא שדומה כי היא רחוקה מכך כמרחק מזרח ממערב. קו ההגנה של המבקש – בבית המשפט המחוזי, כמו גם בפנינו – הציג אותו כמי שנפל קרבן למנהגי עדתו, אשר בגינם לא יכול היה להינשא לבחירת ליבו. אולם, בסופו של דבר, לא ניתן להתעלם מכך שפסק דינו של בית המשפט המחוזי כולל ממצאי מהימנות ברורים באשר לכך שלא סיפור רומנטי עומד ביסודה של הבקשה, אלא אונס אכזרי שביצע המבקש במתלוננת, לאחר שבחרה שלא להינשא לו. כל זאת, ביודעו שמבחינת מנהגי קהילתם הפגיעה בה צפויה להיות קשה שבעת מונים, גם במישור המשפחתי והחברתי. אני מצטרפת אפוא אף לדבריו של חברי באשר לכך שבנסיבות העניין כלל אין להשקיף על עונשו של המבקש כחמור. יתכן כי המבקש שעמד בפנינו היום כבר אינו אותו אדם שביצע את האונס האכזרי לפני שנים רבות. אם אלה הם פני הדברים – טוב יעשה אם יגייס עצמו לחרטה ולשיקום בתקופת מאסרו.

ש ו פ ט ת

השופט ג' קרא:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של כב' השופט י' אלרון.

ניתן היום, י"ג בניסן התשע"ט (18.4.2019).

שופט

שופט

שופט